

Dwars door de berg

Wat borstkanker met de Kilimanjaro te maken heeft

Colofon

ISBN: 978 94 6365 366 4
1e druk 2021
© 2021, Gerdie Bours-Willems

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel
of rechtstreeks bij de uitgeverij:
Uitgeverij Elikser
Ossekop 4
8911 LE Leeuwarden
www.elikser.nl

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra
Foto's omslag: Olga Drop en Vicky de Gruijter

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Dwars door de berg

*Wat borstkanker met de
Kilimanjaro te maken heeft*

Gerdie Bours-Willems

*'Ik denk niet dat ze het haalt,
ik weet het zeker!'*

Deze is voor Wessel, mijn alles!

Proloog

‘Where are you afraid of?’

Ik zit op een grote kei met een veel te harde punt in mijn kont. Maar het kan me niet schelen. Ik zet geen stap meer. De ijle lucht, de hoogte, de diepte, mijn trillende benen, een snottebel die ik vanwege mijn koude handen maar niet kan afvegen, en vooral die blik van Nico, mijn medereiziger, maken mij opstandig.

‘I am not afraid,’ zeg ik.

‘Okay, what are your thoughts?’

‘Hij vraagt wat je gedachten zijn,’ vertaalt Nico ongevraagd met een klein lachje rond zijn mond. ‘Wat een zweverig gedoe met die kerel, zeg.’ Hij draait zich om en klimt langzaam verder.

‘Ja, duhuh, ik kan ook Engels, hoor,’ roep ik terug. Nico, Tim en ik vormen samen de groep die de klim aangaat. Ik heb deze reis individueel geboekt, maar kon aansluiten bij deze twee mannen.

‘Mama Gigi, please, can you tell me?’

Johnson zit op zijn hurken naast me. Een gebreide muts op zijn hoofd, een stoffige oude, ooit felrode outdoorjas. Duidelijk een afdankertje van een grote toerist. De jas hangt om zijn magere maar gespierde lijf. Een slobberige spijkerbroek die blijft hangen omdat de riem strak om zijn middel is getrokken. Het wordt daarmee een soort pofbroek. Aan zijn voeten een paar oude sneakers met daarop de bekende ‘swoosh’ van Nike. Zijn grote teen steekt door de kapotte neus. Al eerder zag ik zijn natte sokken, dus hij heeft een gat in de zool.

Op zijn rug een hele grote rugzak. Daarin zit kleding

voor straks, als het kouder wordt. Hij draagt ook een deel van de keukenuitrusting en, als tweede gids, de ehbo-spullen. Een oude, rode paraplu steekt bovenuit zijn rugzak. De riemen van de rugzak zijn rafelig en de gespen kapot. Daarom heeft hij de banden aan elkaar geknoopt. Een opengescheurde vuilniszak hangt over de bovenkant om inregenen te voorkomen.

Dan ik.

Nieuwe, maar wel ingelopen bergschoenen. Met een C-zool, speciaal voor bergachtig gebied. Goretex natuurlijk want ze moeten wel waterdicht zijn. Mijn triple-x outdoorjas, waarmee ik drie lagen kan combineren al naargelang het weer. Drie paar handschoenen: één paar dunne voor bescherming bij het beklimmen van rotsen, één paar voor bij kou en een paar wanten voor bij nóg meer kou.

Een dunne windstopper voor om mijn nek bij mooi weer en, voor later in de week, een dikke fleece windstopper. Drie paar thermo-ondergoed, zes paar wandelsokken, uiteraard zonder naden. Stel je voor dat ik blaren krijg! Een waterdichte dubbel gevoerde wandelbroek, maar uiteraard ook een snel-drogende dunne wandelbroek en een dagrugzakje met daarin een 'camel-bag.' Dat is een waterzak die in de rugzak past en waar een slangetje via de schouder naar voren hangt, zodat je continu water kunt drinken. Proteïnereepjes en Dextro-energy tabletten voor energie in mijn tas. En hij, Johnson, vraagt 'what are your thoughts, where are you afraid of?'

Hij neemt mijn rugzak van me af. Steekt een sigaret op en zit met zijn rug tegen de kei waarop ik zit. Hij neemt de tijd.

'Ik ben zo moe,' zeg ik.

'Aaaah,' zegt hij met een zingende stem. Hij neemt nog een haal van zijn sigaret en terwijl de rook uit zijn neus komt zegt hij:

'That's normal.'

‘Yeah, right! I know!’

Ik weet het ook wel, maar toch: door dat ene simpele zinnetje besef ik dat ik dát nog wel eens moeilijk vind. Iets gewoon ‘normaal’ vinden.

Ik schaam me. Ik voel me de dikke, decadente toerist die zo nodig een berg op moet, maar jammert als een klein kind. Zelfs met alle luxe om en aan, zeg ik dat ik niet meer kán.

That’s normal, als reactie op een gevoel, een gedachte.

‘Dat is normaal’ is dus gewoon zo’n moment van ‘O, oké!’ Punt. Dus ...?

Dus niks. Als iets ‘normaal’ is, kun je er moeilijk over blijven doen, maar aan het feit zelf doe je niets, kun je en hoef je zelfs niks.

Als iets normaal is, is het dat wat het is.

Ik switch. Van ‘ik ben zo moe’ kom ik in een andere goedstoestand. Ik kan dat. Ik kan dat nu! Even was ik vergeten dat ik juist dat, en nog veel meer, geleerd heb in het jaar van ziek zijn. Zoals ik ook het liefst dat jaar was vergeten.

Even ging ik terug in de tijd, naar mijn oude gedrag. Ingeval de wereld anders ging dan ik in mijn hoofd had, had ik drie recepten: boos en vechtend (dan was ik een soort briesende aanstormende stier), verontwaardigd en huilend (ik was een moedeloze Calimero) en een onvermoeibare, niet te stuiten, doelgericht, doortastende (Gerdie).

Ik heb geen ernstige psychiatrische aandoening, hoor. Deze opsomming komt niet voort uit een dik DSM-psychiatrisch diagnoseboek. Het is niet meer dan een verzameling conclusies afkomstig uit mijn eigen reflecties, die van diverse therapeuten en vanwege de intensieve traumatherapie van het afgelopen jaar. Én natuurlijk van mensen die van me houden en me soms helpen dingen onder ogen te zien.

Iedereen is wel eens slachtoffer. Iedereen voelt zich wel eens gevelde door wat er is gebeurd in z'n leven dat ie n t niet zag aankomen. Net als ik nu, zittend op en vechtend tegen de Barranco-wall. Die berg.

Het is normaal.

Johnson maakt zijn sigaret uit en stopt de peuk in zijn jaszak. Hij kijkt me aan en wijst naar boven.

'Kiss the mountain!'

'Kiss the mountain?'

'Yeah, she will help you.'

DEEL 1

Hoofdstuk 1

2016: een jaar na zelfdiagnose

Douchen is zó vermoeiend. Ik voel me lam. Ik kijk in de spiegel. Ik zie eruit zoals ik me voel. Een natte, vieze dweil. Wanneer gaat dit over?

Precies een jaar geleden stond ik ook voor deze spiegel. Mijn rechterhand op de knobbel op mijn linkerborst. Al een jaar lijken de gewone dingen van het leven, zoals even douchen, een training voor een marathon.

Op het moment dat ik de douchebak in stap, zie ik al op tegen het moment van afdrogen. Afdrogen en aankleden. Wat heerlijk toch als je een baby bent, op de commode ligt en een mama hebt die je handjes pakt en ze door het armsgat van een truitje trekt. Iemand die je knoopjes dichtdoet en je broek over je billen trekt. Later, als je groot bent, moet je het allemaal zelf doen. Ik plof moe neer op het bed in de kamer.

Telefoon! Ik twijfel of ik op zal nemen. Praten is vermoeiend. Het is 'oma Bours', mijn schoonmoeder dus.

'Hallo Gerdie, hoe is het met jou?' Een mooie melodie in de stem zoals alleen Limburgers dat hebben. In het laatste woord gaat de toon een beetje omhoog. Alsof er altijd een vraagteken achter de zin staat. Ook bij 'Dat moet je niet doen', gaat 'doen' in tweeën. Doe-hoen? Dit keer dus wel een echt vraagteken.

'Goedemorgen, mwah aardig. Hoe is het daar?' Zo beginnen bijna alle telefoongesprekken. Vraag, antwoord, vraag terug. Als ik een vraag terugstel, kan de ander praten. Kan ik zwijgen. Luisteren, of net doen alsof.

‘Ik wil je bedanken voor de leuke kerstkaart met de foto van jullie drieën.’

‘O ja, graag gedaan. Deze is gemaakt op mijn ‘ik-ben-beter-feestje, 19 november.’

‘Heel leuk. Hoe lang is het nu precies geleden?’

‘Precies een jaar. 28 december wist ik dat het borstkan-ker was.’

‘Je haar groeit al best weer aan, hè? Het lijkt wel of je er wat slag in krijgt. Dat hoor je vaker als mensen helemaal kaal zijn geweest van de chemo.’

‘Ja, klopt.’

‘Wie is die vrouw op de foto met dat blauwe...’

Haar stem valt weg als ze doorpraat en doorvraagt over de mensen die op de achtergrond van de foto staan. Voor ons was dit feest een belangrijke punt achter een vol jaar van behandeling. Dat wilden we vieren met iedereen die belangrijk voor ons is. Ik antwoord op de automatische piloot. Over de vriendin in de blauwe jurk, de man met de baard en het tentje waar ik het feestje gaf.

‘Ja, voor ons was het wel te ver, hè?’

‘Snap ik’.

Ik brand mijn vingers aan het theeglas dat Maurice aan-geeft. Mijn vingers doen pijn. Ze tintelen. Een bijwerking van de chemo. Ik word chagrijnig.

De stilte wordt doorbroken.

‘Nou, en dan nu maar zien, hè? Voorlopig nog niet aan het werk?’

‘Nee joh, dat kan helemaal niet. Ik lig nog bijna hele da-gen op bed.’

‘Oei, dan moeten we maar zien, hè, met de kerst, hoe we dat doen.’

‘Het gaat ons niet lukken om naar Limburg te komen

vrees ik. Ik slaap veel en dan een reis van tweeëneenhalf uur heen, kerst vieren en dan weer tweeëneenhalf uur terug, ga ik niet trekken.’

‘We kunnen altijd nog zien, hè? Het is ook nog geen kerst, hè?’

Je denkt toch niet dat ik dit over twee weken wél kan, hè? denk ik.

‘Nee, het is nog geen kerst. Maar, stel dat ik dan toch nog niet kan, kunnen jullie dan misschien bij óns komen op kerstavond? Jullie kunnen blijven slapen en dan doen we een kerstontbijt op de eerste kerstdag.’

Het is moeilijk te geloven voor anderen. Wat ze hebben gezien is dat ik het hele kankerjaar, met een niet te stoppen kracht en energie doorging. Nu ik beter lijk, zeg ik steeds vaker nee op afspraken. Gewoon geen energie. Daarbij komt dat ik het ‘ik-ben-beter-feest’ wél gehouden heb. Dat ik daarna langzaam instortte, weten nog niet veel mensen. Dat er nog altijd een *‘ieniemienie tumorcelletje kan besluiten te gaan groeien’*, dat weten ook alleen Karin en Maurice.

Het gesprek blijft kort. Doel was om te bedanken voor de kaart. Dat is gebeurd. En er is een hengeltje uitgeworpen voor de kerstdagen. Check. Met de groetjes aan de wederzijdse mannen hangen we op.

‘Ik voel me gewoon rot,’ klaag ik tegen Karin aan de telefoon. Mijn grote zus: zij weet het wel. Zij weet écht hoe ik me voel. Zonder erover te hoeven praten.

‘Ik snap er gewoon helemaal niks van. De hele dag, echt de hele dag denk ik aan kanker. Dat het weer terug kan komen. Ik ben zó moe, of zo.’

‘Het heeft tijd nodig, Gerdie. Je bent nog maar net klaar met de bestraling. Wat wil je nou toch, man.’ Ik huil. Ik huil al als iemand iets aardigs tegen me zegt of iets liefs doet.

‘Ja duhuh. Ik had gewoon verwacht dat ik me fitter zou voelen. Het lijkt wel of het steeds zwaarder wordt en daar heb ik de schijt over in.’

‘Het gaat niet zoals je wilt, hè?’

‘Nee, en daar kan ik niet zo goed tegen dus.’

‘Dat heb je nooit gekund en het zal ook wel nooit lukken.’ Hm, lekker bemoedigend.

‘Ach, december is sowieso beladen. Deze tijd trekt me natuurlijk ook terug in de tijd naar Padje en Christia.’

Mijn zus Christia, die jarig zou zijn op 15 december, maar in 2010 dood ging aan kanker. Padje, mijn vriendin, die vier jaar geleden overleed aan kanker. Padje was haar koosnaampje. Waarom weet ik niet eens meer.

Twee mensen met wie ik mijn hele leven intens verbonden was. *Tot de dood ons scheidde.*

‘Precies.’

‘Vanaf deze maand krijg ik ook nog minder salaris,’ pruil ik. ‘Zeventig procent! Er gaat gewoon een derde van mijn salaris af, hè? Heb je al kanker, word je nog gestraft ook.’

‘Het scheelt dat je toch verder niks kunt, dan heb je ook geen geld nodig,’ zegt Karin sarcastisch. We lachen er maar om. En ik klaag dan wel over die dertig procent minder; wij kunnen gewoon ons huis en de boodschappen blijven betalen. Voor sommige werknemers is dit echt een nekslag. En binnen een jaar volledig herstel en aan het werk? Vergeet het maar! Bijna geen van de lotgenoten die ik ken, online of in het echt, lukt het om binnen een jaar weer volledig aan de gang te zijn en te blijven.

‘Ik ben vast zo’n zielenpoot die niet meer aan de slag komt in haar baan, dus een tweederangs burger, -partner en -moeder.’ Zelfs de arbeidsdeskundige die met mij kwam

praten over de toekomst, verwacht niet dat ik nog weer voltijds in mijn oude functie kan. ‘Oude’ functie, zei hij zelfs.’

‘Wat nou, oude functie? Het is nog steeds jouw functie, toch?’

‘Jazeker, mijn werkgever heeft beloofd dat ik alle tijd mag nemen, en dat ze me sowieso een plek willen geven als ik hersteld ben.’

Na nog wat zussenprietpraat hang ik op. Stilte in de kamer. Herrie in mijn hoofd. Maurice is naar boven, Wessel naar school. Buiten schijnt de zon, maar het is koud. Echt decemberweer. Pink ligt op de bank te snurken. Heerlijk om een hond te zijn in een warm nest. Eten, drinken, beetje spelen, uitgelaten worden. Geen zorgen, geen angsten, geen gepieker maar vooral slapen. Ze wil niet bij mij op het bed liggen. Sinds ik de chemokuren heb gehad, is er afstand. Ik stink, denk ik.

Stilte in de kamer, herrie in mijn hoofd. Mijn hoop is gevestigd op 2017. Het jaar van écht herstel? Het móet gewoon. Want dit leven? Zo? Voelt het echt zó als je een ‘kanker-survivor’ bent? Het is een term uit de Pink Ribbon-wereld, een onderdeel van de Kwf-kankerbestrijding. Een survivor! Nou, volgens mij genieten echte survivors van hun zege. Maar dit voelt helemaal niet als een zege. Het enige dat ‘gewonnen’ is, nu de chemo en de bestraling klaar zijn, is dat ik niet meer dagelijks of wekelijks naar het ziekenhuis hoef. Voor de rest voel ik verlies. Verlies van conditie en energie. Verlies van de onbevreesd- en onbevangingheid waarmee ik in het leven stond. De grootste enge gedachte die ik heb, is dat ik weet dat ik nooit meer de oude word.

Herrie, te veel herrie in mijn hoofd. Afleiding. als ik alleen ben, is de stilte verschrikkelijk stil. Mijn gedachten vor-

men één continue flashback van alles wat er gebeurd is. Ik zorg voor afleiding door tv te kijken. Soms lukt het dan om in slaap te vallen.

Ik klik de tv aan en zap naar TLC, een Amerikaanse tv-zender, mijn grootste vriend van het afgelopen jaar. Ik kijk naar alle programma's die geen hersenactiviteit vereisen: schoonheidswedstrijden voor peuters, obesitas-programma's en bruidjes die een bruidsjurk gaan uitzoeken. Het voorspelbare: een bruidje is helemaal verzet op haar jurk, maar moeder vindt de schouders te bloot. Inmiddels, na honderden afleveringen, weet ik dat een bijpassend bolero-tje dé oplossing is.

Jemig, ik zou willen dat ik alleen maar een beslissing over een bruidsjurk hoefde te nemen. Dat dat ook mijn enige probleem was. Maar goed. Ieder z'n meug. Een reclameblok dient zich aan waarin ik verleid word met vooruitblikken om naar één van de volgende programma's te gaan kijken. Vaak is dat het moment om wat drinken te pakken of naar de plee te gaan. Maar dan, tijdens het opstaan blijf ik hangen bij een beeld.

'Richard is suffering of cancer and found a challenge ... Watch ...,' zegt een knauwende Texaan. Richard heeft mijn aandacht. Kanker en een uitdaging vinden. Ik ben benieuwd naar Richard en zijn challenge.

Na het kijken naar het uitgekozen bolero-tje, een ontroerde bruid en dito familie, is het dan eindelijk zover. 'Richard, who is suffering of cancer' komt op.

Eerst een interview om het verhaal op te bouwen en de kijker vervolgens naar de climax te leiden. Een jaar van ellende gehad, die Richard. Veel behandelingen, kaal, beroerd, gescheiden van zijn vrouw, kinderen verdrietig, baan kwijtgeraakt. Wat een ellende. Ik weet niet of ik hier naar

wil kijken. Té veel overeenkomsten. Net voordat ik wil weg zappen mag Richard zijn challenge melden. Met een beverige stem zegt hij:

‘I am going to climb Mount Kilimanjaro.’

Met in de ene hand de afstandsbediening van mijn bed en in de andere hand die van de tv, zoom ik de rugleuning van mijn thuiszorgbed omhoog en draai de opname terug. Wát zei hij?

‘I am going to climb Mount Kilimanjaro.’ Hij gaat de Kilimanjaro beklimmen!

Dus toch goed gehoord. Dan zie ik de Kilimanjaro. Een hoge puntige, besneeuwde berg, midden in een dor landschap met een paar olifanten op de voorgrond. Mijn hart gaat als een gek tekeer. Van spanning, maar wel van een hele vrolijke, opwindende spanning. Een driedubbele schoolreisjesspanning. Een *het-vliegtuig-stijgt-zo-op*-spanning. Ik zie Afrika: rood stof, regenwoud, ruw berglandschap, afzien, viezigheid, regen, sneeuw en zon. Een jankende Richard, een lachende Richard, een klimmende, wandelende, ontspannen Richard. Een Richard die met zijn beide armen omhoog op de mooiste plek van de wereld staat. Ik jank zijn tranen. Als hij heeft meegemaakt waar ik nu in zit, dan is het dus mogelijk dat ook ik daar kom waar hij nu staat? Ja toch? Ik pak mijn laptop en googlel op Kilimanjaro. Waar ligt die berg eigenlijk?

Ik surf de hele middag over het internet. Kilimanjaro. Tanzania. Ik lees reisverslagen, kijk naar YouTube-filmpjes van mensen die de reis hebben gemaakt. Ik zie verbeterde gezichten, zwoegende wandelaars, maar steeds, aan het einde winnaars, huilend, opgelucht en duizend kilo lichter lijkt het wel. Ik denk helemaal niet meer aan de dag van vandaag. Niet aan mijn verdriet, moeizame gesprekken, de moeheid van het

douchen. Zo moet een puber zich voelen die naar pornofilm-pjes kijkt. Snel de laptop dicht voor als er iemand aankomt.

En dat gevoel van op die berg staan. Wat die onbekende mensen laten zien op die film; dat wil ik ook.

De Kilimanjaro is een wandelberg, lees ik. Ik kan wandelen! Mijn benen doen het gewoon. Voor het eerst sinds een jaar stroomt er iets anders dan chemo, verdriet, pijn en een sombere toekomst door mijn lijf en mijn hoofd. Voor het eerst sinds een jaar stroomt er een spanning door mijn lijf waar ik van opveer. Waar mijn mondhoeken van omhoog gaan. Lachen heet dat. Doe ik niet vaak meer. Lachen, waar mijn brein plannen van gaat maken. Ik weet het! Ik weet niet hoe, wanneer en met wie. Maar ik weet wel: ik ga die berg op!

Na het eten 's avonds, lopen Maurice en ik samen een rondje met de hond. Ik kan mijn Kilimanjaro niet meer loslaten. Een berg, ver weg. Ver weg in meerdere opzichten.

'Ik moet je wat vertellen, Maurice.'

'Wat dan?'

'Ik ga naar de Kilimanjaro.'

Stilte.

'Maurice, zeg eens wat.'

We lopen verder. Maurice is een IT-man in werk en hobby. Zijn hobby's zijn vooral binnenshuis. Films kijken, gamen of, toch ook actief, heuse motors in elkaar bouwen in de schuur. Maar wel in zijn eigen huis, zijn eigen schuur. Zijn opvatting is: *'niet hoeven werken, dat is voor mij al vakantie genoeg'*. Dit dus in tegenstelling tot mijn behoefte uithuizig te zijn.

Het is nog steeds stil van zijn kant. Hij moet even 'processen' denk ik. Ik weet niet wat er in hem omgaat en voel aan dat ik nog even moet wachten met praten. Het bericht moet